

20

χρόνια εφαρμογής του Ν 2121/1993

για την Πνευματική Ιδιοκτησία και τα Συγγενικά Δικαιώματα

Ε. Βαγενά | Ο. Γαρουφαλιά | Μ. Γιαννοπούλου | Α. Δεσποτίδου | Δ. Καλλινίκου
Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη | Γ. Καπελλάκου | Απ. Καραγκουνίδης
Π. Κοριατοπούλου-Αγγέλη | Α. Κοτσιρης | Κ. Κοιρούλη | Ε. Λιάσκος
Μ.-Θ. Μαρίνος | Π. Νικολόπουλος | Α. Παπαδοπούλου | Δ. Σαραφτιανός
Α. Σινανιώτη-Μαρούδη | Σ. Σταυρίδου | Τ.-Ε. Σουοδινού

20 χρόνια εφαρμογής του Ν 2121/1993 για την Πνευματική Ιδιοκτησία και τα Συγγενικά Δικαιώματα

Λ. Κοτσίρης | Μ.-Θ. Μαρίνος | Δ. Καλλινίκου | Α. Δεσποτίδου
Απ. Καραγκουνίδης | Π. Νικολόπουλος | Σ. Σταυρίδου
Α. Σινανιώτη-Μαρούδη | Κ. Κυπρούλη | Α. Παπαδοπούλου
Π. Κοριατοπούλου-Αγγέλη | Τ.-Ε. Συνοδινού | Γ. Καπελλάκου
Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη | Ε. Βαγενά | Ε. Λιάσκος
Μ. Γιαννοπούλου | Δ. Σαραφειανός | Ο. Γαρουφαλιά

20 χρόνια εφαρμογής του Ν 2121/1993 για την Πνευματική Ιδιοκτησία και τα Συγγενικά Δικαιώματα

Ένωση Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας - Α.Λ.Α.Ι.

ISBN 978-960-562-346-3

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία: Αριστέα Διακουμοπούλου
Παραγωγή: NB Production AM041214M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

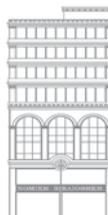
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

Ε.Π.Π.Ι. - Α.Ι.Α.Ι.

Διοικητικό Συμβούλιο

- **Πρόεδρος:** Διονυσία Καλλινίκου
- **Αντιπρόεδρος:** Μιχαήλ-Θεόδωρος Μαρίνος
- **Γεν. Γραμματέας:** Πιερρίνα Κοριατοπούλου-Αγγέλη
- **Ταμίας:** Άννα Δεσποτίδου
- **Μέλη:** Σύλβια Σταυρίδου, Παναγιώτης Νικολόπουλος,
Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη

Law 2121/1993 on Copyright and related rights: 20 years of application
The Copyright Protection Union - A.L.A.I.

ISBN 978-960-562-346-3

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

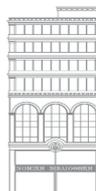

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

© 2014, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

Πρόλογος

Η Ένωση Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ελληνικό τμήμα της Association Littéraire et Artistique Internationale (A.L.A.I.) διοργάνωσε την Πέμπτη 21 Νοεμβρίου 2013 στη Νομική Βιβλιοθήκη Ημερίδα με θέμα: «20 χρόνια εφαρμογής του Ν 2121/1993 για την Πνευματική Ιδιοκτησία και τα Συγγενικά Δικαιώματα».

Σκοπός της Ημερίδας ήταν να καταγραφούν τα σύγχρονα προβλήματα της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων, όπως διαμορφώθηκαν 20 χρόνια μετά την ψήφιση του Ν 2121/1993.

Η θεματική κάλυψε το εθνικό δίκαιο, τη συμβολή της νομολογίας, το κοινοτικό/ενωσιακό κεκτημένο, τις νέες τεχνολογίες και τη συλλογική διαχείριση. Οι ομιλητές, αναζητώντας το αύριο της πνευματικής ιδιοκτησίας, ανέδειξαν επίκαιρα ζητήματα με βάση τη νομοθεσία, τις αποφάσεις των δικαστηρίων και τις θεωρητικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί.

Ο νόμος αυτός είναι δημιούργημα του αείμνηστου Καθηγητή Γ. Κουμάντου και παρά τις τροποποιήσεις που έγιναν στο πέρασμα του χρόνου έμεινε αναλλοίωτος στις βασικές αρχές και κατευθυντήριες γραμμές που ο μεγάλος και χαρισματικός δάσκαλος, επιστήμονας και νομοθέτης είχε χαράξει.

Τα 20 χρόνια που πέρασαν ήταν εποικοδομητικά για την πνευματική ιδιοκτησία και τα δικαστήρια ανταποκρίθηκαν στο σκοπό του Ν 2121/1993 που ήταν η εξασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας στους δημιουργούς και τους συγγενικούς δικαιούχους. Στους νέους νομικούς που ασχολούνται και έχουν αγαπήσει τον κλάδο αυτό ευχόμαστε οι λύσεις που θα αναζητήσουν στις προκλήσεις του 21ου αιώνα και της ψηφιακής εποχής να εξακολουθήσουν να έχουν επίκεντρο το δημιουργό-φυσικό πρόσωπο και την πνευματική δημιουργία.

Το Διοικητικό Συμβούλιο
της Ε.Π.Π.Ι.-Α.Λ.Α.Ι.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	VII
----------------	-----

Χαιρετισμός	1
-------------------	---

Λάμπρος Ε. Κοσίρης

Ομότ. Καθηγητής ΑΠΘ, Αντεπ. Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι.

Ο Ν 2121/1993 και το κοινοτικό κεκτημένο

Η a priori συσταλτική ερμηνεία των ορίων του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και η απαγόρευση αναλογικής εφαρμογής τους – δύο νομικοί «μύθοι»;.....	7
---	---

Μιχαήλ- Θεόδωρος Δ. Μαρίνος

Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ, Δικηγόρος

Η επίδραση του ενωσιακού δικαίου στην εθνική νομοθεσία για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα	23
--	----

Διονυσία Καλλινίκου

Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Ανάλωση του δικαιώματος διανομής στο ψηφιακό περιβάλλον – Με αφορμή την απόφαση του ΔΕΕ στην Υπόθεση UsedSoft GmbH κατά Oracle International Corp. (C - 128/2011).....	45
--	----

Άννα Δεσποτίδου

Λέκτορας Νομικής Σχολής ΑΠΘ, Δικηγόρος, Δ.Ν.

Η αποζημίωση του δημιουργού λόγω προσβολής του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας – Το δίκαιο της αδικοπρακτικής ευθύνης ανάμεσα στην αποκατάσταση και στην πρόληψη των ζημιών	69
---	----

Απόστολος Καραγκουνίδης

Αναπλ. Καθηγητής Νομικής ΔΠΘ, Δικηγόρος

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙ.**Η συμβολή της νομολογίας στη διαμόρφωση του εθνικού δικαίου**

Η συμβολή της εθνικής νομολογίας στην ερμηνεία και εφαρμογή του Ν. 2121/1993, ιδίως ως προς την έννοια του προστατευόμενου έργου και τις ρυθμίσεις για τις συμβάσεις και τις άδειες εκμετάλλευσης 87

Παναγιώτης Δ. Νικολόπουλος

Λέκτορας Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, Δικηγόρος

Ο θεσμός της συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μέσα από τη νομολογιακή πρακτική..... 103

Σύλβια Χ. Σταυρίδου

Επικ. Καθηγήτρια ΔΠΘ

Η νομολογία για τα σχέδια και υποδείγματα..... 121

Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη

Καθηγήτρια Εμπορικού Δικαίου Πανεπιστημίου Πειραιώς

Νομολογία και οπτικοακουστικές ερμηνείες 135

Κωνσταντία Π. Κυπρούλη

Δικηγόρος, Δ.Ν.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙΙ.**Η εξέλιξη του κοινοτικού κεκτημένου**

Η Οδηγία 2011/77/ΕΕ για την επέκταση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων (τροποποίηση της Οδηγίας 2006/116/ΕΚ)..... 145

Ανθούλα Παπαδοπούλου

Επικ. Καθηγήτρια ΑΠΘ

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2012/28/ΕΕ για τα ορφανά έργα 161

Πιερρίνα Κοριατοπούλου-Αγγέλη

Δικηγόρος, Δ.Ν.

Πνευματική ιδιοκτησία και άτομα με αναπηρία

Η Συνθήκη του Μαρακές – κατακτήσεις και προκλήσεις 177

Τατιάνα-Ελένη Συνοδινού

Επικ. Καθηγήτρια, Τμήμα Νομικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η αλληλεπίδραση των εθνικών συστημάτων
πνευματικής ιδιοκτησίας 189

Γαλάτεια Καπελλάκου
Δικηγόρος, Δ.Ν.

ΕΝΟΤΗΤΑ IV.

Πνευματική ιδιοκτησία και νέες τεχνολογίες

Νομολογιακή εξέλιξη της προστασίας των βάσεων
δεδομένων 205

Μαρία Κανελλοπούλου-Μπότη
Επικ. Καθηγήτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ψηφιακή τεχνολογία και άδειες εκμετάλλευσης 219

Ευαγγελία Βαγενά
Δικηγόρος, Δ.Ν., Επιστημονική Συνεργάτης Ο.Π.Ι.

ΕΝΟΤΗΤΑ V.

Η Πρόταση Οδηγίας για τη συλλογική διαχείριση

Βασικές αρχές και στόχοι της Πρότασης Οδηγίας
για τη συλλογική διαχείριση 245

Ευάγγελος Μελ. Λιάσκος
Δικηγόρος, Δ.Ν.

Η Πρόταση Οδηγίας για τη συλλογική διαχείριση..... 257

Μαργαρίτα Γιαννοπούλου
Δικηγόρος, LL.M./Freiburg i.Br.

Σχόλια στην Πρόταση Οδηγίας για τη συλλογική διαχείριση 269

Δημήτρης Σαραφινός
Δικηγόρος, Δ.Ν.

Η χρήση έργων πνευματικής ιδιοκτησίας
για εκπαιδευτικούς σκοπούς 273

Όλγα Δ. Γαρουφαλιά
Δικηγόρος, Δ.Ν., Ειδική Επιστήμων στο ΕΣΡ

Διοργανώνει ημερίδα με θέμα:

20 χρόνια εφαρμογής του Ν 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα

Πέμπτη 21 Νοεμβρίου 2013
Νομική Βιβλιοθήκη, Μαυρομιχάλη 23, Αθήνα

9.00 - 9.45 Εγγραφές
9.45 - 10.00 Χαιρετισμοί

10.00 - 11.15 Ο Ν 2121/1993 και το κοινοτικό κεκτημένο

Πρόεδρος:
Λάμπρος Κοσιέρης, Ακαδημαϊκός, Ομότιμος Καθηγητής Νομικής ΑΠΘ

Όρια του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας -
αποκλειστική ή αναλογική εφαρμογή
Μιχάλης Μαρίνος, Καθηγητής ΔΠΘ

Η επίδραση του ενωσιακού δικαίου
στην εθνική νομοθεσία
Διονυσία Καλλινίκου, Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Η ανάλωση του δικαιώματος διανομής στο
ψηφιακό περιβάλλον
Άννα Δεσποτίδου, Λέκτορας ΑΠΘ

Η Οδηγία 2004/48 στη νομολογία του ΔΕΚ
Γιώργος Μπαμπέτας, Λέκτορας ΔΠΘ

Η αποζημίωση για προσβολή του δικαιώματος
πνευματικής ιδιοκτησίας
Απόστολος Καραγκουνίδης, Επίκ. Καθηγητής ΔΠΘ

11.15 - 11.30 Διάλειμμα

11.30 - 12.30 Η συμβολή της νομολογίας στη διαμόρφωση του εθνικού δικαίου

Πρόεδρος:
Μιχάλης Μαρίνος, Καθηγητής ΔΠΘ

Η συμβολή της εθνικής νομολογίας
Πάνος Νικολόπουλος, Λέκτορας Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Η νομολογία για τη συλλογική διαχείριση
Σύλβια Σταυρίδου, Επίκ. Καθηγήτρια ΔΠΘ

Η νομολογία για τα σχέδια και υποδείγματα
Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη, Καθηγήτρια Παν/μίου Πειραιώς

Η νομολογία για τις οπτικοακουστικές ερμηνείες
Νάντια Κυπρούλη, Δικηγόρος, Δ.Ν.

12.30 - 13.30 Η εξέλιξη του κοινοτικού κεκτημένου

Πρόεδρος: **Αριστείδης Χιωτέλλης**, Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Η Οδηγία για την επέκταση της διάρκειας
ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων
Ανθούλα Παπαδοπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια ΑΠΘ

Η Οδηγία για τα ορφανά έργα
Πιερρίνα Κοριατοπούλου, Δικηγόρος, Δ.Ν.

Πνευματική ιδιοκτησία και άτομα με αναπηρία
Τατιάνα Συνοδινού, Επίκ. Καθηγήτρια Παν/μίου Κύπρου

Η αλληλεπίδραση εθνικών δικαίων
πνευματικής ιδιοκτησίας

Ιωάννης Κικκίης, ΔΝ Παν/μίου Nantes

Γαλάτεια Καπελλάκου, Δικηγόρος, Υπ. ΔΝ.

13.30 - 14.00 Συζήτηση

14.00 - 15.00 Διάλειμμα

15.00-16.00 Πνευματική ιδιοκτησία και νέες τεχνολογίες

Πρόεδρος: **Άννα Δεσποτίδου**, Λέκτορας ΑΠΘ

Ιστολογία και πνευματική ιδιοκτησία
Έλσα Δεληγιάννη, Αναπλ. Καθηγήτρια ΑΠΘ

Η εξέλιξη της νομολογίας για τις βάσεις
δεδομένων

Μαρία Μπότη, Επίκ. Καθηγήτρια Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ψηφιακή τεχνολογία και άδειες εκμετάλλευσης
Ευαγγελία Βαγενά, Δικηγόρος, Δ.Ν.

Παράγωγα έργα τέχνης (Appropriation art)
Μαρίνα Μαρκέλου, Δικηγόρος, Δ.Ν.

16.00 - 17.15 Η Πρόταση Οδηγίας για τη συλλογική διαχείριση

Πρόεδρος: **Σύλβια Σταυρίδου**, Επίκ. Καθηγήτρια ΔΠΘ

Βασικές αρχές και στόχοι της Πρότασης Οδηγίας
Ευάγγελος Λιάσκος, Δικηγόρος, Δ.Ν.

Παρεμβάσεις:

Θεόδωρος Ασπρογέρακας, Έλλη Ρούσου,
Σεραφείμ Τσούκος, Τζένη Γαβριήλ, Δημήτρης
Σαραφινός, **Μαργαρίτα Γιαννοπούλου**, **Στέλιος**
Κοκολινάκης, **Γεωργανδρέας Ζάννος**.

17.15 - 18.00 Συζήτηση - Συμπεράσματα

Διονυσία Καλλινίκου, Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Χαιρετισμός

Λάμπρος Ε. Κοτσίρης

Ομότ. Καθηγητής ΑΠΘ, Αντεπ. Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών

Αγαπητή κ. Καλλινίκου,

Ευχαριστώ τους διοργανωτές για την τιμητική πρόσκληση συμμετοχής μου στο συνέδριο για τα 20 χρόνια εφαρμογής του ν. 2121/93.

Επιτρέψτε να εκφράσω προς την Ένωση Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας συχαρητήρια για την πρωτοβουλία αυτή. Η συμμετοχή τόσο διακεκριμένων επιστημόνων σε θέματα της πνευματικής ιδιοκτησίας και η ανάπτυξη πολλαπλών πτυχών του γνωστικού αντικειμένου της, δικαϊκού και πολιτιστικού, είμαι βέβαιος ότι θα δώσουν το “Σήμερα” της πνευματικής ιδιοκτησίας στη χώρα μας όπως διαμορφώθηκε με το νόμο 2121 πριν 20 χρόνια.

Λίγα λόγια ακόμα.

Ο νόμος αυτός αποτελεί δημιούργημα γραφής του αείμνηστου καθηγητή Γιώργου Κουμάντου.

Στη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή της οποίας προήδρευσε και είχα την τύχη να συμμετέχω, είχαν τεθεί εξαιρετικά στενά χρονικά περιθώρια που αναγκαστικά επέβαλαν συναντήσεις στο γραφείο του δύο και τρεις φορές την εβδομάδα. Το σύστημά του ήταν καίριο και αποτελεσματικό αφού εκείνος, κατά κανόνα, διαμόρφωνε σχέδιο άρθρου πάνω στο οποίο η Επιτροπή, μετά από συζήτηση, έδινε την τελική μορφή. Με σεβασμό προς τις υποχρεώσεις της χώρας μας που απέρρεαν από τα Διεθνή Κείμενα και σε ό,τι είχε κατακτήσει πρωτοποριακά η μέχρι τότε θεωρία μας και είχε διαμορφώσει η νομολογία των δικαστηρίων μας, με πρόβλεψη ως προς τις κοινοτικές επεμβάσεις, με μόνιμο οδηγό τα δικαιώματα των δημιουργών και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων και με γνήσιο πνεύμα συνεργασίας όλων των μελών πάνω σε καθοριστικές θέσεις αρχών και ρυθμίσεις των επιμέρους θεμάτων, η Επιτροπή με οδηγό το δημιουργικό πνεύμα και τη γνώση του μεγάλου Δασκάλου, περάτωσε εμπρόθεσμα το νόμο 2121 που σήμερα γιορτάζει.

Η καθοδήγησή του σε όλο τον προς ρύθμιση χώρο της πνευματικής ιδιοκτησίας, ήταν αναγκαία.

Χώρος πολύκροτος, συναρπαστικός, γεμάτος πρωτουργία, τέχνη, δημιουργικότητα όπου συγγραφείς, ζωγράφοι, ποιητές, καλλιτέχνες, εκδότες, κινούνται σε μια περιοχή μεταξύ δικαίου και αισθητικής, συνδυασμός διθύραμβος για την ανθρωπινή σκέψη. Ίσως και ένας πάμπωχος να μονολογούσε «Αν κάτι μένει που μου ανήκει, είναι να σκέφτομαι ό,τι μπορώ και, αν μπορώ, να το αποτυπώσω όπου να 'ναι, ίσως πίσω από το πακέτο του τελευταίου τσιγάρου της ζωής μου». Η περιοχή της χαρακτηριζόταν όπως και σήμερα από βαθιές διαρθρωτικές αλλαγές και ένταση. Η βιομηχανία του θεάματος και ακροάματος, η πολυμορφία των μεθόδων παραγωγής, πολλαπλασιασμού και εκμετάλλευσης των έργων, η νέα τεχνολογία διάδοσης των πολιτιστικών προϊόντων, ή, βάσει της αρχής «προσφορά και ζήτηση», τάση μεταμόρφωσης του έργου σε «εμπόρευμα» και του δημιουργού σε «παραγωγό», η αναπτυχθείσα και συνεχώς τεχνικά εξελισσόμενη πειρατεία πολιτισμικών προϊόντων και η αντίστοιχη αμυντική συλλογική συσπείρωση των δημιουργών, το ενδιαφέρον των κρατών, ανεπτυγμένων ή αναπτυσσόμενων και των διεθνών οργανισμών καθώς και των ιδεολογικών συστημάτων για ελεύθερη ή ελεγχόμενη διακίνηση των ιδεών, δεν άφηναν αμφιβολίες για την πραγματική σημασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και της προστασίας της.

Πέρα από την νομική, οικονομική, ή πολιτιστική της σημασία, στον πυρήνα της πνευματικής ιδιοκτησίας βρίσκεται ο «άνθρωπος». Ο άνθρωπος ζει σ' ένα φυσικό κόσμο, σ' ένα περιβάλλον υλικό, ενσώματο, διαμορφωμένο, με επιφάνειες, χρώματα και κίνηση αλλά και σ' ένα ανθρώπινο περιβάλλον πλημμυρισμένο από καταστάσεις και πράξεις. Αυτός ο κόσμος τον προκαλεί, τον ερεθίζει να μιλήσει, συγχρόνως όμως τον πνίγει με τη χαώδη πληθωρικότητα των εντυπώσεων που του δημιουργεί. Αυτές τις εντυπώσεις ο άνθρωπος θέλει να τις συμμαζέψει, να τις κατατάξει, να φτιάξει αφαιρετικά έννοιες, να τις ονομάσει και έπειτα θέλει να τις εκφράσει, να τις δείξει στον άλλον, γιατί έτσι μόνο θα τις κάνει ορατές. Γι' αυτό χρησιμοποιεί εκφραστικά μέσα, σύμβολα, τη λέξη, τη γλώσσα, τον τόνο, τη μετρική τονική ακολουθία, την εικόνα, το σχήμα, την κίνηση, τη μιμητική. Η αποτύπωση όπως και η έκφραση είναι στοιχεία που παίζουν μέσα στον άνθρωπο, στην υποκειμενικότητά του. Για να φτιάσει ο δημιουργός στην υπέρβασή του χάριν της υποκειμενικότητάς του, της ατομικής του περιπέτειας, χρησιμοποιεί τα σύμβολα που δεν συγκινούν μόνον με αφηρημένες ιδέες που αποκαλύπτουν το νόημα που κλείνουν, αλλά με τη μορφή τους, τη «φόρμα» τους, που εκφράζει κατά ορισμένο τρόπο αυτό το νόημα και το κάνει να ενεργεί πάνω στους άλλους λυτρωτικά. Γι' αυτό δικαιολογείται ο περίφημος στοχασμός του Σολωμού ότι το δύσκολο στο δημιουργό δεν βρίσκεται «εις το να δείξει φαντασία και πάθος, αλλά εις το να υποτάξει τα δύο αυτά

πράγματα, με καιρό και με κόπο στο νόημα της τέχνης». Και η υποταγή αυτή συντελείται με την κατάκτηση της μορφής.

Ο ανθρώπινος στοχασμός ερευνώντας βαθύτερα, αν η καλλιτεχνική δημιουργία είναι ενοραματικό αποτέλεσμα εκδήλωσης του ασυνείδητου ή συνειδησιακή λειτουργία, προχώρησε στη βαθύτερη έννοια του ανθρώπου. Από την ταύτισή της με το παιχνίδι, ως στοιχειώδες φαινόμενο της ζωής και τη χαρά που το παιχνίδι δίνει, η καλλιτεχνική δημιουργία μεταπήδησε σε τρόπο διαφυγής και διέξοδο των ψυχικών και σωματικών δυνάμεων του ανθρώπου και εξηγήθηκε σαν ενσυναίσθηση και εμπίωση ψυχικών ενεργειών και καταστάσεων και συγκινησιακό βύθισμα στον εξωτερικό χώρο, έτσι ώστε η μορφή του έργου να γίνεται έκφραση της εσωτερικής ζωής. Από εκεί η εξήγηση της πρωταρχής της καλλιτεχνικής δημιουργίας ακολούθησε τα σύγχρονα αχνάρια της φροϋδικής ψυχανάλυσης (της έννοιας της «μετάθεσης»), ώστε να αναγνωρισθεί σαν υποκατάστατο του ονείρου στην πραγματικότητα, ικανοποίηση των πράγματι ανικανοποίητων πόθων με το όπλο της φαντασίας. «Υπάρχει ένας δρόμος επιστροφής που οδηγεί από τη φαντασία στην πραγματικότητα, είναι η τέχνη», γράφει ο Freud. Μέσα στα κείμενα του Νόμου δεν διαφωνεί όταν παντού ήταν μπροστά μας ο «άνθρωπος δημιουργός» που έπρεπε ο Νόμος να σεβαστεί.

Είμαι βέβαιος ότι ο Γιώργος Κουμάντος φωτισμένος Δάσκαλος και Άνθρωπος θα χαίρεται για την επέτειο αυτή με εκείνη την αβίαστη καλοσύνη και ορθοφροσύνη που τον διέκριναν.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι.
Ο Ν 2121/1993
και το κοινοτικό κεκτημένο

Η a priori συσταλτική ερμηνεία των ορίων του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και η απαγόρευση αναλογικής εφαρμογής τους – δύο νομικοί «μύθοι»;

Μιχαήλ- Θεόδωρος Δ. Μαρίνος
Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ, Δικηγόρος

Ι. Εισαγωγικές σκέψεις και βασικοί προβληματισμοί

Η εκδήλωση των 20 ετών από την υιοθέτηση του Ν 2121/1993 είναι αφορμή ευφορίας για τη δημιουργία ενός εξαιρετικά επιτυχημένου, κεντρικής σημασίας νομοθετήματος. Είναι όμως και αφορμή μιας κριτικής αντιμετώπισης. Η τελευταία δεν είναι πολυτέλεια, αλλά αναγκαιότητα. Είναι ο κινητήρας αναπόφευκτης και εξελίξεως του δικαίου και μια κλασική λειτουργία της νομικής επιστήμης, που οδηγεί στην τόσο απαραίτητη νομική καινοτομία (legal innovation).

Τα όρια των δικαιωμάτων της διανοητικής ιδιοκτησίας είναι γενικότερο πρόβλημα που διακρίνει το δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας, τη λειτουργία του υπό τη σκέπη του δικαίου κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού. Σχετίζεται στενότερα με την κοινωνική δέσμευση της ιδιοκτησίας, εφόσον κανείς εκκινήσει από την πλέον απολύτως κρατούσα, θέση ότι κάθε δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας υπάγεται στην έννοια της ιδιοκτησίας του άρθρου 17 Συντ.¹. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρ. Ενώσεως (ΕΕΚ C-364 από 18.12.2000 σελ. 1) εμπεριέχει το δικαίωμα επί της διανοητικής ιδιοκτησίας, όταν ρητώς θεσπίζει ότι «προστατεύεται η διανοητική ιδιοκτησία» (άρθρο 17 παραγρ. 2).

Τα όρια του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελούν και το κύριο αντικείμενο της παρούσας μελέτης, όπου τόσο η διασταλτική όσο και η αναλογική ερμηνεία φαίνεται να αποτελούν αντικείμενο αντιπαράθεσης. Από δικαιοπολιτική άποψη, τα όρια των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (intellectual property), με ιδιαίτερη επικέντρωση στα όρια του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, αποτελούν το κύριο πεδίο δικαιοπολιτικής, νομοθετικής και ερμηνευτικής συγκρούσεως μεταξύ εκείνων που υποστηρίζουν μια κατά το δυνατόν ευρύτερη και εντονότερη προστασία του δημιουργού και, γενικότερα, του φορέα του δικαιώμα-

1. Βλ. αντιπροσωπευτικά Μαρίνος, Δίκαιο ευρεσιτεχνίας 2013, αρ. 1.55 με παραπομπές.

τος διανοητικής ιδιοκτησίας και εκείνων οι οποίοι επιδιώκουν τη δωρεάν ή με μικρό κόστος πρόσβαση στα προστατευόμενα άυλα αγαθά. Πρόκειται για προβληματισμό που κινείται μεταξύ της αποτελεσματικής προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας και της ελεύθερης πληροφόρησης/χρήσεως, η οποία απορρέει από την ελευθερία ανταγωνισμού και πληροφόρησης.

Η ερμηνεία των ορίων, διασταλτική και κατά μείζονα λόγο αναλογική, είναι ένα από τα διεθνώς επίκαιρα, με εξαιρετική θεωρητική και πρακτική σημασία, προβλήματα της πνευματικής και, γενικότερα, διανοητικής ιδιοκτησίας. Το πρόβλημα τίθεται με ιδιαίτερη οξύτητα στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, ενώ δεν φαίνεται να είναι επίκαιρο (ακόμη) στο δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Τούτο οφείλεται στην «δημιουργοκεντρική τελολογία» του πρώτου, η οποία αποτυπώνεται σε μια πλειάδα ερμηνευτικών κανόνων και αρχών, που την υλοποιούν. Τούτη έχει ως αποτέλεσμα αφενός τη θωράκισή του, όπως θα δεχθεί στη συνέχεια, από παραδεδεγμένους μεθοδολογικούς κανόνες, όσο και την καθήλωσή του σε μια δογματική ακινησία.

Επισημαίνεται ότι από μεθοδολογική άποψη, η διασταλτική και κυρίως, η αναλογική ερμηνεία αποτελούν μηχανισμούς υπέρβασης μιας στατικής νομικής ρύθμισης και προσαρμογής της στο αλλαγμένο οικονομικό και τεχνικό περιβάλλον. Η άρνηση αποδοχής τους αποκόπτει ένα ουσιώδες κομμάτι του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας από τη δυναμική ερμηνεία και προσαρμογή του στις νέες τεχνολογικές και επικοινωνιακές συνθήκες, εγκλωβίζοντας την ερμηνεία στη βούληση, ούτως ή άλλως δυσχερώς διαπιστώσιμη, του ιστορικού νομοθέτη. Το ότι το δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, ως απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα πρέπει να υπόκειται σε όρια είναι αυτονόητο, τόσο εκ λόγων προστασίας της ολότητας όσο και του ανταγωνισμού αλλά και των χρηστών.

Δύο είναι τα βασικά δογματικά προβλήματα που διέπουν κάθε κριτική διερεύνηση των ορίων των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και ιδιαίτερα του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας:

(i) το αν επιτρέπεται με συμβατική ρύθμιση να αποκλεισθεί η εφαρμογή τους. Στο επίκεντρο βρίσκεται η φύση των ορίων, αν δηλ. πρόκειται για διατάξεις αναγκαστικού δικαίου ή μη². Τούτο δεν τίθεται εν αμφιβόλω ως προς την ανάλωση ή εξάντληση του δικαιώματος του δημιουργού να θέσει υλικό αντίγραφο ή αντίτυπο του

2. Καταφατικά *Μαρίνος*, Πνευματική ιδιοκτησία 2^η εκδ. 2004, αρ. 428, για την όλη προβληματική εξαντλητικά *Stieper*, *Rechtfertigung, Rechtsnatur und Disponibilität der Schranken des Urheberrechts*, Tübingen 2009, ιδίως σελ. 224 επ. με συγκριτική επισκόπηση, *Gibault*, *Copyright limitations and contracts*, Deventer 2000.

έργου του σε κυκλοφορία³, όπως και τα όρια που προβλέπουν οι Οδηγίες για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών και τις βάσεις δεδομένων.⁴

(ii) η δυνατότητα της διασταλτικής και, κατά μείζονα λόγο αναλογικής εφαρμογής τους, η οποία δυνητικά φαίνεται να αντιβαίνει στο δόγμα της συσταλτικής ερμηνείας τους.

Επιβάλλεται μια δογματική επιφύλαξη. Η έρευνα που ακολουθεί δεν επιδιώκει να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η συσταλτική ερμηνεία των περιορισμών του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είναι εξ ορισμού ή πάντοτε εσφαλμένη. Ο στόχος της είναι αφενός να αναδείξει ότι δεν μπορεί κανείς να προκαταλάβει το ερμηνευτικό αποτέλεσμα με «ερμηνευτικούς» άκαμπτους κανόνες, οχυρώνόμενος πίσω από το μεθοδολογικό επιχείρημα της εξαιρέσεως, χωρίς να λαμβάνει υπ' όψιν το σκοπό του νόμου, της συγκεκριμένης διατάξεως και τα συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών. Αφετέρου να υπομνήσει ότι η συσταλτική ερμηνεία δεν μπορεί να εμποδίζει την αναλογική εφαρμογή ενός ορίου της πνευματικής ιδιοκτησίας σε μια άλλη, μη ρυθμιζόμενη από το νόμο, περίπτωση.

Το ότι μια διάταξη που εισάγει έναν περιορισμό στο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να επιδέχεται συσταλτική ερμηνεία ή να είναι αντικείμενο αναλογικής εφαρμογής θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα της ερμηνείας και όχι η βάση της, μέσα από έναν άκαμπτο ερμηνευτικό κανόνα, όπως ότι οι εξαιρέσεις από το δικαίωμα του δημιουργού ερμηνεύονται «στενά».

Η μελέτη συνεχίζει τον εν μέρει προβληματισμό που είχε αναπτυχθεί από το συγγραφέα του παρόντος σε παλαιότερη εργασία του⁵. Η προσέγγιση στο ζήτημα γίνεται από δύο όψεις:

(i) από άποψη μεθοδολογίας του δικαίου και

(ii) από την άποψη της σύλληψης του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, ήτοι εξουσιών και εξαιρέσεων ή περιορισμών ή ορίων τους.

Ρητά επισημαίνεται ότι οι όροι αυτοί παρά το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται ταυτόσημα, δεν μεταφέρουν ούτε την ίδια δογματική προδιάθεση ούτε έχουν την ίδια δικαιοπολιτική και ερμηνευτική σημασία, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια.

3. *Μαρίνος*, Πνευματική ιδιοκτησία, 2^η εκδ. 2004, αρ. 323.

4. *Stieper*, 225.

5. *Μαρίνος*, Περιορισμοί και εξαιρέσεις από το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας – ερμηνεία και ο έλεγχος των τριών βημάτων σε *Μαρίνος* (επιμ.), Κοινωνία των πληροφοριών και πνευματική ιδιοκτησία. Η ελληνική ρύθμιση, 2003, 93 επ.

II. Η κρατούσα ερμηνεία των περιορισμών ή εξαιρέσεων

Κατά την κρατούσα μέχρι τούδε άποψη στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, η απαρίθμηση των περιορισμών του περιουσιακού δικαιώματος είναι αποκλειστική^{6,7}. Δεν επιδέχονται διασταλτική ερμηνεία (αρχή της στενής ερμηνείας)⁸, θέση η οποία απορρέει από τις Διεθνείς Συνθήκες (ΔΣ Βέρνης). Η συσταλτική ερμηνεία απορρέει από τη Συμφωνία TRIPS (άρθρον 13)⁹, όπως και από τον έλεγχο των τριών βημάτων που, μεταξύ άλλων, ερείδεται στο άρθρο 5 Οδηγίας 2001/29 για την προσαρμογή της πνευματικής ιδιοκτησίας στην κοινωνία των πληροφοριών και αποδίδει ένα όριο του ορίου¹⁰. Σύμφωνα με τη σκέψη 44 Οδηγίας 2001/29, ο ενωσιακός νομοθέτης τονίζει ότι θα πρέπει να υιοθετηθεί μια στενή ερμηνεία των ορίων, ενόψει του νέου ηλεκτρονικού πλαισίου και της προάσπισης των δικαιολογημένων συμφερόντων των δημιουργών. «Η πρόβλεψη των εν λόγω εξαιρέσεων ή περιορισμών από τα κράτη μέλη θα πρέπει, ιδιαίτερα να αντικατοπτρίζει δεόντως τις αυξημένες οικονομικές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στο πλαίσιο του νέου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος¹¹. Ως εκ τούτου, η εμβέλεια ορισμένων εξαιρέσεων ή περιορισμών μπορεί να χρειαστεί να περιορισθεί ακόμη περισσότερο όσον αφορά ορισμένες νέες χρήσεις έργων πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων αντικειμένων». Φαίνεται λοιπόν ότι -παρά την ασάφεια της διατυπώσεως- ο ενωσιακός νομοθέτης, όπως και μια πλειάδα εθνικών δικαίων, επιδιώκει να αποτρέψει προσπάθειες διασταλτικής ερμηνείας των επί μέρους εξαιρέσε-

6. Βλ. αντί πολλών *Κουμάντος*, Πνευματική ιδιοκτησία, 8^η εκδ. 2002, 289.

7. Αυτονόητο είναι ότι η αποκλειστική απαρίθμηση δεν περιλαμβάνει λόγους που στηρίζονται σε νομικές βάσεις εκτός Ν 2121/1993, λ.χ. με επίκληση της καταστάσεως ανάγκης, κατάχρηση δικαιώματος, του δικαιώματος προσωπικότητας, της συνταγματικά προστατευόμενης ελευθερίας εκφράσεως (σάτιρα), ενδεικτικά *Κουμάντος*, Πνευματική ιδιοκτησία 278, *Μαρίνος*, Πνευματική ιδιοκτησία αρ. 431 επ.

8. *Μαρίνος*, Πνευματική ιδιοκτησία, αρ. 433, *Καλλινίκου*, Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, 2005, 198, *Ζάννος* σε Κοσιόρη/Σταματούδη, Νόμος για την πνευματική ιδιοκτησία, ερμηνεία κατ' άρθρο, 2009, άρθρο 18 αρ. 4, *Κοριατοπούλου/Τσίγκου*, Πνευματική ιδιοκτησία, λημματογραφημένη ερμηνεία 2008, 289 («η φύση και η λειτουργία των περιορισμών επιβάλλουν πάντοτε την στενή και συσταλτική ερμηνεία»).

9. Αναλυτικά *Füller/Langeloh* σε *Busche/Stoll/Wiebe* (Hrsg), TRIPs, Kommentar, 2. Aufl. 2013, αρ. 1.

10. *Μαρίνος*, Περιορισμοί και εξαιρέσεις από το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας – ερμηνεία και ο έλεγχος των τριών βημάτων σε *Μαρίνος* (επιμ.) Κοινωνία των πληροφοριών και πνευματική ιδιοκτησία. Η ελληνική ρύθμιση, 2003, 99 επ., *Melichar* σε *Schricker/Loewenheim*, Urheberrecht 4. Aufl., München 2010, Vor §§44a ff Rdn 18 με παραπομπές,

11. ΔικΕΕ αποφ. από 10.4.2014, υποθ. C-435/12 ACI Adams σκέψεις 22 επ.

ων ή περιορισμών και να περιορίσει τη διακριτική ευχέρεια του εθνικού νομοθέτη και των εθνικών δικαστηρίων. Με τη θέση του αυτή, ο ενωσιακός νομοθέτης ευθυγραμμίζεται με την κρατούσα διεθνή τάση, δηλ. την συσταλτική ερμηνεία των ορίων ή περιορισμών του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

Συμπερασματικά, η κρατούσα άποψη εκκινεί από το πρόσημο, ότι ο κανόνας είναι το αποκλειστικό δικαίωμα και τα όριά του η από το νομοθέτη ηθελημένη εξαίρεση.

III. Κριτική

Η εν είδει αξιώματος απαγόρευση της διασταλτικής ερμηνείας και, ακόμα περισσότερο, της αναλογικής εφαρμογής, που υιοθετεί η ακόμα κρατούσα άποψη¹², τίθεται ολοένα και περισσότερο εν αμφιβόλω εκ λόγων μεθοδολογικών, ενώ τονίζεται, εν είδει δογματικού αντιβάρου, ότι αποφασιστική σημασία έχει η τελλολογία του νόμου και της συγκεκριμένης διατάξεως. Χαρακτηριστική είναι η θέση του Götting, ο οποίος, αντιπροσωπευτικά για την κρατούσα πλέον άποψη στη Γερμανία, δέχεται ότι κρίσιμος είναι ο σκοπός της διατάξεως (ορίου) καθώς και τα συμφέροντα των μερών¹³, άποψη η οποία και στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως και στο γενικότερο ιδιωτικό δίκαιο, θα έπρεπε να είναι αυτονόητη.

IV. Ιδία θέση

Ορθό είναι να γίνει δεκτή η συσταλτική ερμηνεία των ορίων της πνευματικής ιδιοκτησίας (άρθρα 18 επ. Ν 2121/1993) με βάση το σκοπό του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγκεκριμένων διατάξεων του, όπως δέχεται η κρατούσα άποψη. Η ερμηνεία των περιορισμών δεν επιτρέπεται να οδηγήσει σε υπόσκαψη των δικαιωμάτων του δημιουργού. Ισχύει η αρχή *in dubio pro auctore* και όχι *in dubio pro libertate*. Η συσταλτική ερμηνεία επιβεβαιώνεται και από τον έλεγχο των τριών βημάτων, που έχει αποτυπωθεί και στο άρθρο 13 Συμφωνίας TRIPs. Η συσταλτική αυτή ερμηνεία δεν είναι όμως προϊόν ενός *a priori* μεθοδολογικού αξιώματος ή μιας «προκατανοήσεως» της έννοιας και λειτουργίας «της εξαιρέσεως» αντί του ορθού ορίου ούτε είναι σε θέση, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια, να αποτελέσει φραγμό στην αναλογική εφαρμογή ειδικών ορίων της πνευμα-

12. Ενδεικτικά *Κουμάντος*, Πνευματική ιδιοκτησία, 8^η εκδ. 2002, 289.

13. *Götting* σε *Loewenheim* (Hrsg), *Handbuch des Urheberrechts*, 2. Aufl. München 2010, 477, *Melichar* σε *Schricker/Loewenheim*, *Urheberrecht* 4. Aufl., München 2010, Vor §§44a ff Rdn 19, με πολλές παραπομπές στους θεωρητικούς που στρέφονται κατά της «στενής ερμηνείας» των ορίων.

τικής ιδιοκτησίας σε μη ρυθμιζόμενες εκ του νόμου περιπτώσεις. Είναι ή οφείλει να είναι αποτέλεσμα μιας τελεολογικής σταθμίσεως.

V. Μεθοδολογική προσέγγιση

Η «εξαίρεση» είναι στενά ερμηνευτέα, έτσι τουλάχιστον ο διαδεδομένος μεθοδολογικός κανόνας (*singularia non sunt extendenda, exceptio stricti juris, exceptio est strictissimae interpretationis*). Ο κανόνας, ότι εξαιρέσεις ερμηνεύονται στενά (*singularia non sunt extendenda*), είναι πολύ παλιός, με καταγωγή από το ρωμαϊκό δίκαιο¹⁴. Είναι ο πλέον μοιραίος κανόνας στη μεθοδολογία του δικαίου και ο πλέον εσφαλμένος, για να θυμηθεί κανείς τον *Canaris*, που έχει ασκήσει παρά ταύτα μεγάλη επιρροή¹⁵. Αν αυτό είναι ορθό, τότε η συσταλτική αυτή ερμηνεία θα πρέπει να έχει αντανάκλαση σε κάθε ζήτημα που αφορά το εύρος της εξαιρέσεως και τις επιπτώσεις της. Ο κανόνας, ότι εξαιρέσεις πρέπει να ερμηνεύονται στενά, δεν υφίσταται από μεθοδολογική άποψη¹⁶. Δεν πείθει από άποψη της μεθοδολογίας του δικαίου. Το δόγμα της στενής ερμηνείας της εξαιρέσεως αποκλείει την ορθή ερμηνευτική παραδοσιακή προσέγγιση¹⁷. Είναι όμως κατανοητός από την άποψη της νομολογίας, διότι αυξάνει την ασφάλεια του δικαίου και ήδη οδηγεί σε ένα, από ερμηνευτική άποψη, επιθυμητό ή προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα¹⁸, ενώ την απαλλάσσει από το άγχος της θεμελιώσεως¹⁹.

Το αυτό ισχύει και για την αναλογική εφαρμογή της εξαιρέσεως αυτής σε άλλες περιπτώσεις, λ.χ. των ορίων των δικαιωμάτων βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας. Ήδη προβληματική είναι η ερμηνευτική διαπίστωση πότε μια διάταξη

14. *Muscheler*, *Singularia non sunt extendenda*, *Festschrift für Kruse* 2007 135 επ. με ιστορική και δογματική ανάλυση, *Holzapfel/Werner*, *Interpreting exception in Intellectual Property Law, Patents and Technological Progress, Liber Amicorum Joseph Strauss*, Munich 2009, 99 επ.

15. *Canaris*, *Die Feststellung von Lücken im Gesetz* 181.

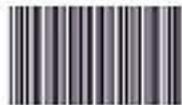
16. *Canaris*, *Die Feststellung von Lücken im Gesetz* 181, *Bydlinski*, *Juristische Methodenlehre*, 2. Aufl. Wien 1991, 440, *Wank*, *Die Auslegung von Gesetzen*, 3. Aufl. 2005, 66, *Riesenhuber*, *Die Auslegung σε Europäische Methodenlehre* (Riesenhuber Hrsg), 2. Aufl. 2010, 345, *Larenz*, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, Berlin 6. Aufl. 1991, 355 επ., *Muscheler*, *Singularia non sunt extendenda*, *Festschrift für Kruse* 2007 135 επ. με ιστορική και δογματική ανάλυση, *Würdinger*, *Die Analogiefähigkeit von Normen*, *AcP* 206 (2006), 956 επ., *Stieper*, 66, *Dreier* σε *Dreier/Schulze UhrG*, *Kommentar* 3. Aufl., München vor §§ 44 Rdn 7.

17. Αντί πολλών αντιπροσωπευτικά *Riesenhuber*, *Die Auslegung σε Europäische Methodenlehre* (Riesenhuber Hrsg), 346.

18. Τις θετικές πλευρές και τις περιπτώσεις όπου έχει ερμηνευτική αξία εκθέτει ο *Muscheler*, *Singularia non sunt extendenda*, *Festschrift für Kruse* 2007, 135 επ. 159 επ.

19. *Canaris*, *Die Feststellung von Lücken im Gesetz* 181.

ISBN: 978-960-562-346-3

14902

